

Borgermøde om Vindmøllerne på Hagesholm

Deltagere:

Borgmester Søren Kjærsgaard

Udvalgsformand John Harpøth

Fra forvaltningen deltog:

Kristian Nabe-Nielsen, chef By og Landskab

Bo Runge-Dalsager, souschef By og Landskab

Marie Johansen, miljøsagsbehandler

Tine Brandt, miljøsagsbehandler og referent

Indledning

Borgmester Søren Kjærsgaard indledte mødet og bød velkommen. Søren Kjærsgaard sagde, at kommunen ønsker dialog og at der skal ses på de fælles muligheder.

Søren Kjærsgaard fortalte at han vil tage kontakt til Regeringens miljøudvalg og anmode om foretræde for miljøministeren.

Der var noget utilfredshed med at Vattenfall ikke deltog i mødet og Marie Johansen redegjorde for, at kommunen har misforstået Vattenfall. De vil gerne møde de borgere som føler sig generet af støjen, ude på de respektive ejendomme sammen med Siemens. Her mener de bedre at kunne gøre en forskel, i stedet for at deltage i et borgermøde.

Boye: Påskønnede Borgmesterens opbakning og anmodning om foretræde for ministeren. Mindede samtidig om kommunens svar til Natur-og Miljøklagenævnet og Statsforvaltningens behandling af sagen om kommunens godkendelse af den støjrapport, som Vattenfall har fået udarbejdet. Føler at sagen bliver trukket så meget i langdrag, at alle beboerne når at flygte.

John Harpøth: Refererede til et netop afholdt politisk topmøde, hvor han også havde rejst spørgsmål om generne ved vindmøllerne, og bedt de forskellige fremmødte Folketingspolitikere, at bringe vindmølle-sagen videre. JH bemærkede, at det er et problem at vindmøllerne placeres i udkanten af Danmark. Nødvendigt at forholde sig til, at der er krav om flere landmøller.

JH mente også, at det er godt at forvaltningen hører om de enkeltes oplevelser af vindmøllestøjen. JH fortalte at han har oplevet lignende støj på egen krop, og nærer stor forståelse for problemet.

Runde med naboernes oplevelser af vindmøllegenerne

Strandvejen 7, Gislinge: Bor ikke i huset – er i gang med at sætte huset i stand. Huset blev købt i 2008 og føler sig bondefanget. Føler sig stresset når de er i huset – sover ikke i huset.

Strandvejen 13, Gislinge: Købte huset længe før de små møller blev sat op. Troede at de havde fundet den dejligste plet på jorden, men må erkende at ejendommen nu er usælgelig. Der er 3 møller inden for 500 meter. Både konen og han oplever at smerter er taget til, og at det er nødvendigt at tage mere medicin. Konen bor ofte i sommerhuset for at få ro – og at det tager ca 1 uge at omstille sig og blive frisk igen. Begge oplever at natteuroen er blevet forstærket efter de store møller er kommet. De oplever at støjen ligesom bæres henover skoven.

Aspagårdsvej 2, Svinninge: Bor 800 meter fra nærmeste mølle. De oplever at der er evig og altid støj. De mærker det ikke i kroppen. Og på spørgsmål fra Marie Johansen om de oplever mere støj ved højere vindstyrke svares nej.

Aspagården – Aspagårdsvej 10, Hørve: Bor 900 meter fra nærmeste mølle. Hører meget vindmøllestøj og mærker rystelser i kroppen. Oplever at kun kunne sove 2 timer ad gangen efter at møllerne er kommet op.

Gislingevej 16, Svinninge : Hvis vinden er i Sv, S eller SØ kan de ikke være i haven. Mærker ikke støjen i kroppen.

Det kan lyde, som om der er en helikopter over huset.

Skyggekastberegningerne er ikke korrekte.

Gislinge Fjordvej 10, Gislinge: De har boet der i 35 år. De oplever at de ikke kan være i haven pga. støjen. Er gået i gang med at etablere en ny have på den anden side af huset.

De oplever genspejlinger af møllerne i vinduerne, og er meget mere skyggepåvirket end beregningerne. De kan opleve en sitren i kroppen. De føler sig generet af møllerne hele tiden – drages til at kigge på den evige drejen rundt. Det er et stort problem når man er omgivet af møller. De oplever at støjen bliver værre, når det blæser. Det er ikke længere en fredfyldt plet.

Gislinge Fjordvej 8, Gislinge: De købte huset for 8 år siden for at få fred og ro. Nu er det et usælgeligt hus. De beskrev hvordan de oplevede støjen fra de nye møller – de havde været på ferie og oplevede uafhængigt af hinanden, at de begge mærkede en voldsom støj. Han oplyste, at han hører dårligt og derfor ikke kan høre selve støjen, og er derfor overbevidst om at det primært skyldes infralyd. De får ikke sovet godt nok om natten. Han bruger hørerapparat som han tager ud om natten.

Grevingevej 5, Gislinge:

Boye: De bor lige langt fra mølle 4 og 5. De valgte 1/10 2012 at flytte fra ejendommen fordi de ikke kunne holde det ud længere. Men planteskolen skal passes, og her i sæsonen er de der op imod 18 timer i døgnet. Han mener at oplevelse af støjen handler om hvor tæt man bor på en mølle og hvor længe man er nær den.

Mærker vibrationer i kroppen – sitren i brystet og i arme og ben. Konstant afbrudt søvn. Jo mere det blæser jo værre er det. Ved ikke om det er infralyd eller magnetisme.

Sidste år registrerede 8 af de kvindelige ansatte at have blødningsforstyrrelser. Har prøvet at få embedslægen i tale. Arbejdstilsynet har været der, og har kontrolleret sprøjtemidlerne og frifundet dem som årsag til blødningsforstyrrelserne.

Boje hører hyletoner også ved 6 og 8 m/s. De har to ejendomme, der ikke kan bebos – og heller ikke kan sælges.

Bojes kone: Hører ikke selve vindmøllestøjen (dårlig hørelse), men mærker vibrationer. Er bitter over at være blevet udsat for dette støjhelvede.

Ansæt hos Boye: Oplever også støjproblemerne i op til et par uger efter at være rejst væk fra møllerne. Opfatter lyden som en konstant myggesværme.

Ansæt hos Boye: Har været ansat i et år. Oplever at vindmøllestøjen lyder som tinnitus til trods for at hun bruger høreværn. Hører hyletoner. Hyletonen gør en træt. Lyden er der hele dagen, uafhængig af vindretningen. Hun oplever blødningsforstyrrelser og er undersøgt af gynækolog, der afviser at der skulle være noget galt med hende. Der er flere af de kvindelige ansatte, der oplever noget lignende.

Ansæt hos Boye: Oplever hyletoner, der er meget gennemtrængende, og støj fra vingemøllerne – der lyder som et fly.

Ansæt hos Boye: Oplever også støj. Larmen er der lige fra man stiger ud af bilen.

Ansæt hos Boye – talte pva. Flere ansatte: De har arbejdet gennem flere år på planteskolen og kommer og er der ca. ½ år og bor på planteskolens ejendom. Da de kom sidste forår, efter de store møller var sat op, oplevede de at støjen var meget slem. De bliver vækket af støj fra vindmøllerne flere gange om natten. De bor nu 750 meter fra møllerne. Flere oplever blødningsforstyrrelser. Det er alle der oplever støj. Flere oplever også at mærke støjen i kroppen. Hun mærkede det selv meget kraftigt i brystet.

Grevingevej 3, Gislinge: Vindmøllerne er placeret lidt anderledes i forhold til boligen. Oplevede fornyligt at vågne ved at vindmøllestøjen vibrerede i øret. Familien kan ikke sove ordentligt. Oplever konstant støj – inde og ude. De prøver at få solgt huset – de har haft det i 13 år.

Ægholmvej 4, Hørve: Alle møllerne ligger i linie øst for deres ejendom. Støjer og vibrationerne mærkes især når vinden kommer fra øst. Oplever at hegnet kan kaste lyden tilbage mod huset. De oplever at det vibrerer i kroppen – det sitrer. De føler sig stressede, syge, trætte – det påvirker deres koncentration. Gav eksempel om sønnens eksamenslæsning. De oplever at møllevingerne "buler" ud når der er kraftig vind (det kan ses) og tror at det kan være årsagen til hyletonerne. De påpegede at der er særlige forhold omkring den flade lammefjord – og måden lyden kastes tilbage på.

De oplever, at der er ingen ro i deres hjem. Har konstant urolig søvn. Oplever at problemerne er generelt værst om natten. De kan ikke sove med vinduerne åbne trods afstanden til møllerne på 1600 meter. På et spørgsmål om det ændrer noget om der er blade på træerne, svarede de at forholdene er generelt anderledes om sommeren, og at der mest er vestenvind. De ønsker at støjmålingerne bliver foretaget om vinteren.

Strandvejen 15, Gislinge:

Datter 12 år: Oplever at det snurrer i kroppen – en sitren. Er utilpas, når hun skal sove. Får uro i benene og smerter i armene. Oplever spjæt og har bl.a. været indlagt til observation for epilepsi og har været på søvnlaboratoriet.

Moren: Oplever også trykken for brystet – så kraftigt at hun kan mærke at hjertet slår, sitre i fingre og ben. Oplevede i forbindelse med en ferie at symptomerne forsvandt. Oplever uro og kan ikke sove igennem. Der er skyggekastproblemer og altid reflekser i vinduerne. Skyggekastberegningerne er ikke korrekte. Både hun og manden oplevede at få konstateret forhøjet blodtryk tre måneder efter at møllerne var blevet sat op. Hun oplever blødningsforstyrrelser.

De oplever at lyden af møllerne akkumuleres. De kan ikke sælge deres hus.

Faren: Har fået en depression efter møllerne er kommet. Det er stressende for kroppen med alt den vindmøllestøj. Kan høre hyletoner, men kan mærke det i kroppen. Oplever at der altid er støj – der er kun ro når møllerne står helt stille. Oplever at være stavnsbundet.

Svar på spørgsmål - ved Kristian Nabe-Nielsen chef for By og Landskab

KNB fortalte at han som chef har ansvaret for vindmøllerne. Anerkender de udmeldte problemer med vindmøllerne. Løsningen skal findes politisk som Borgmesteren nævnte.

Administration gør det de skal og håndhæver alt overfor Vattenfall, men meget af problemet er at finde i selve vindmøllebekendtgørelsen.

Embedslægen er kontaktet, og Holbæk Kommune har udbedt sig et svar på, hvorfor Embedslægen har udtalt, at de ikke har ønsket at involvere sig. Der vil blive rykket for svar.

Holbæk Kommune arbejder for at finde de bedste løsninger.

Gennemgang v/Marie Johansen(MJ) se også power point show.

Spørgsmål og kommentarer til gennemgangen er markeret med: ??

Da møllerne er anmeldt før december 2011, er det den gamle bekendtgørelse der gælder for møllerne på Hagesholm. Det betyder bl.a. at der ikke er støjkrav for lavfrekvent støj.

MJ redegjorde for støjmålingerne.

?? Hvordan kan man vide sig sikker på at målingerne er foretaget korrekt? Spørger tror at Delta snyder.

Fra en af tilhørerne kom tilråb om, at Delta er en del af vindmølleindustrien. Boje sagde at målingerne ikke er foretaget korrekt.

MJ: Det er beskrevet i bekendtgørelsens bilag 1 hvordan målingerne skal foretages.

?? Mener ikke at Delta har været oprigtige – de har ikke målt som beskrevet i BEK om de 15 meter ved bolig. Anfægter at kommunen ikke skal godtage Deltas vurdering om, at det er i orden at måle støjen i samme afstand fra mølle, som afstanden til nærmeste bolig. Der blev også spurgt til hvorfor kommunen ikke selv målte.

KNN: Holbæk Kommune har bedt jurister undersøge, om Delta er inhabil, hvilket de ikke er.

MJ svarede at støjen skal måles af et akkrediteret laboratorium. MJ har kontaktet Miljøstyrelsen, der har slået fast at hun må ikke selv gå ud og vurdere om der er for megen støj – som i andre støjsager. Det skyldes at det er fastsat i bekendtgørelsen hvordan det skal gøres, og at det skal være målinger. Disse målinger og efterfølgende beregninger er temmelig omfattende, hvorfor det skal være et akkrediteret støjlaboratorium som foretager dette.

JH: Kommunen vil fremover stille krav om at målingerne bliver foretaget som beskrevet. Bemærkede herudover at han i sin tid stemte i mod møllerne, men fornemmer nu at der er politisk opbakning til finde løsninger. Tror dog at det tager tid.

?? Der blev spurgt om Holbæk Kommune ikke selv kunne få foretaget en måling og om man ikke i forhold til selve møllerne kunne tage udgangspunkt i maskindirektivet og stille krav i forhold dette direktiv. Der blev også spurgt til om kommunen overhovedet har viden om møllerne er CE-mærket.

MJ har foreslået Vattenfall at de vælger et andet lydmålingsfirma, og de har givet udtryk for at være lydhøre overfor forslaget, men kommunen kan ikke kræve det, og det kan være spørgsmål om prisen på målingerne hvilket støjlaboratorium Vattenfall vælger. Desuden forklarede MJ, at vindmøllebekendtgørelsen er udtømmende. Det betyder, at andre love eller bekendtgørelser ikke kan gå ind over og regulerer på anden vis. Miljøstyrelsen har da de lavede bekendtgørelsen, været inde og vurdere de gener der kan være ved vindmøller, og reguleret dette i bekendtgørelsen. Det kaldes en branchebekendtgørelse, ligesom man tilsvarende også f.eks. har en bekendtgørelse som regulerer autoværksteder.

?? Boje: Er mistroisk ved Delta har anmodet om slutberegningerne og har også begæret aktindsigt. Ønsker at kommunen hjælper med at fremskaffe de ønskede dokumenter om kildestyrketal. Boje sagde at kommunen burde have set på resultaterne fra Ny Bjergby-møllerne. Disse er næsten 2 db højere end de tal, der blev lagt til grund ved ansøgningen af Hagesholmmøllerne og kommunen havde allerede disse tal inden behandlingen af anmeldelsen.

De målinger Vattenfall vælger at benytte er de allermest stille målinger, der nogensinde er foretaget.

MJ sagde at kommunen vil bruge alle de gamle erfaringer, og sikre at alle målinger bliver foretaget korrekt.

KNN spurgte om Boje m.fl. kan deltage i støjmålingerne, hvilket MJ bekræftede.

?? Boje sagde at han oplevede at Delta forhaledede målingerne og ville ikke måle i vintermånederne. Ydermere påstod Siemens pludselig at møllerne slet ikke var færdigmeldt. Derfor blev der ikke målt før end at der var kommet blade på træerne.

?? Der blev spurgt til tilsyn med møllerne, om de nu var opført som beskrevet i tilladelsen. F.eks. mølle 8 - her er der en bygning ved siden af møllen – alt er ikke bygget ind i tårnet, som der ellers er stillet krav om i

VVM og lokalplan. Spørger mente, at det er ikke nok at holde sig til vindmøllebekendtgørelsen, når der også er problemer i med ulovlighed ift. Byggetilladelsen.

MJ sagde, at det havde hun ikke hørt før, og at det ville de tjekke.

?? Opfordring til at kommunen stiller krav om at få ændret ulovligheder og også vise, at kommunen er på borgernes side.

?? Boje påpegede at det er et problem at NMKN har været 8 mdr. undervejs og at Rambøll-notatet kan ikke bruges til noget.

?? Der blev spurgt om kommunen dog virkelig ikke kan gøre noget. Hvorfor kan man ikke straks stoppe møllerne og kan man ikke rykke NMKN?

KNN oplyste at kommunen ikke må lægge pres på ankenævnet.

MJ spurgte forsamlingen om man kunne blive enige om nogle krav man skulle stille til Vattenfall, f.eks. hvilke møller der skal fokuseres på og skal målingerne ved ?

?? Familien med Maja foreslår, at man f.eks. kunne tage udgangspunkt i deres ejendom idet de er påvirket af alle møllerne.

?? Der blev foreslået at der blev etableret døgnmålinger ligesom i Københavns Lufthavn. (der har netop været en artikel om dette i Ingeniøren).

JH mente, at det er vigtigt at få foretaget en måling nu og også arbejde på, at bliver lavet målinger igen til når løvet er faldet af træerne. Undersøge om der evt. kan fortsættes med onlinemålinger. Herudover kræve, at det bliver et andet firma end Delta der foretager målingerne. JH foreslår at der nedsættes et udvalg bestående af Boje, politikere, forvaltningen og en uvildig kyndig person.

?? Boje tilkendegav at det ville han gerne deltage i, hvis det var muligt for arbejdet, og tilføjede at det er vigtigt at man får alle data og ved hvornår der måles og hvilke data der anvendes således, at det ikke kun er de bedste. Tilføjede at det er et problem at det er Delta, der akkrediterer alle de andre firmaer.

?? Borger, der bor øst for møllerne, mente at kunne man kun få 1 måling så er det vigtigt at der først bliver målt til vinter.

?? familien med datteren – fortalte om, at de havde haft foretræde for Sundhedsudvalget og at DR havde filmet og foretaget efterfølgende interviews, og havde oplyst at de regnede med at bringe det samme aften. Men tilsyneladende er programmet blevet stoppet – måske af vindmøllebranchen? De havde oplevet at flere politikere har udtrykt opbakning. Opfordrede til at man sikre, at det ikke kommer til at gentage sig.

?? Boje sagde, at han savner politisk opbakning og spurgte til hvorfor resten af udvalget ikke deltog. Det er et problem, at en enkelt ingeniør i miljøstyrelsen (Jørgen Jacobsen – der kommer fra vindmølleindustrien) styrer det hele og modarbejder andre førende støjforskere bl.a. fra Ålborg universitet.

John Harpøth afsluttede mødet med at opsummere:

- Politikerne tager kontakt til Ministeren
- Kommunen rykker embedslægen
- Sikrer at der bliver taget de rigtige målinger og både nu og til vinter
- Lokalplan og VVM tjekkes og det sikres at møllerne er placeret korrekt og om nødvendigt meddele påbud. Der skulle mangle miljøstop på mølle 8.
- Skyggekastberegningerne skal kontrolleres